

*Innowacje i metody. W kręgu teorii i praktyki. Podręcznik akademicki
dydaktyki kształcenia polonistycznego*
T. 1. Red. Maria Kwiatkowska-Ratajczak
Poznań 2011

Podejmując próbę opisu obszernej publikacji pod redakcją Marii Kwiatkowskiej-Ratajczak, należałoby w pierwszej kolejności odnieść się do fragmentu recenzji Zenona Urygi, który zauważa, że: „Brak odpowiednich całościowych i systematycznych kompendiów bardzo utrudnia studentom wiązanie praktycznych, ćwiczeniowych obserwacji lekcji języka polskiego ze specjalistyczną teorią kształcenia językowego, literackiego i kulturowego. Ostatnie systematyczne opracowania tej problematyki powstały 40 lat temu” (zob. okładka książki).

Rzeczywiście, wyzwanie podjęte przez autorów książki, poznańskie grono dydaktyków: Marię Kwiatkowską-Ratajczak, Bożenę Chrzastowską, Wiesławę Wantuch, Agatę Wójtowicz-Stefańską, Krzysztofa Koca oraz Mirosława Wobalisa imponuje nie tylko zasięgiem tematycznym obejmującym problematykę kształcenia językowego, literackiego i kulturowego na trzech poziomach nauczania, ale przede wszystkim utylitarnym charakterem publikacji skierowanej przeciw do szerokiego kręgu odbiorców, począwszy od nauczycieli pracujących w szkole, a skończywszy na studentach polonistyki. Zresztą ta wieloadresowość nie powinna dziwić — zawarte w książce materiały odwołują się do badań dydaktycznych oraz praktyki nauczania szkolnego i akademickiego.

Z pewnością „użyteczność” publikacji była priorytetem jej twórców. Jak przekonuje redaktorka, każda z opisanych innowacji lub metod została sprawdzona w kontakcie z uczniami, przećwiczona ze studentami lub wyprowadzona z obserwacji edukacyjnej rzeczywistości. Już we wstępie książki Maria Kwiatkowska-Ratajczak zauważa, że podręcznik z zakresu metodyki nauczania języka polskiego powinien „budować podstawy do zdobywania kompetencji nauczycielskich. Dydaktyczny profesjonalizm wymaga połączenia świadomości przedmiotowej — **wiem, że**, umiejętności metodycznych — **wiem, jak** oraz znajomości przesłanek teoretycznych — **wiem, dlaczego tak**” (s. 8).

W budowaniu tej spójnej świadomości dydaktycznej pomaga zapewne niezwykle przejrzysta kompozycja przyjęta przez redaktorkę tomu.

Publikację otwierają *Preliminaria*, które stanowią czytelne przygotowanie do artykułów podejmujących już konkretne zagadnienia metodyczne. Bożena Chrzastowska, Maria Kwiatkowska-Ratajczak i Krzysztof Koc — autorzy tekstów zamieszczonych w tej części książki zajmują się problematyką dotyczącą tożsamości metodyki polonistycznej, różnic między „dawną” a „nową” dydaktyką czy filozofii nauczania.

Już te trzy artykuły otwierające książkę wyraźnie definiują reguły kompozycyjne pozostałych tekstów wchodzących w skład omawianego tomu. Autorzy, choć zajmują się zagadnieniami teoretycznymi, to jednak przede wszystkim podejmują próbę nachylenia refleksji dydaktycznej ku praktycznym ćwiczeniom, możliwym do przeprowadzenia podczas uniwersyteckich zajęć z dydaktyki lub wprowadzającym czytelnika w zagadnienia proponowane w artykułach. Przykładem takiego ujęcia są ćwiczenia zaproponowane przez Marię Kwiatkowską-Ratajczak. Zachęcają one do aktywnej lektury tekstu metodycznego: „Przed przystąpieniem do lektury rozdziału proponujemy refleksję nad trzema podanymi niżej cytatami. Proszę wyjaśnić, na jakie ogólne prawidłowości dotyczące nauczania i uczenia się wskazują autorzy tych wypowiedzi dydaktycznych” (s. 29). Podobną strategię stosuje Bożena Chrzastowska, namawiając czytelnika do refleksji nad istotą interdyscyplinarności metodyki języka polskiego (s. 14).

Jeszcze jedną regułą kompozycji przyjętą przez wszystkich autorów tekstów są: umieszczone na końcu każdego artykułu podsumowanie, proponowane ćwiczenia związane z tematyką artykułu i bibliografia zawierająca kanoniczne, ale również najnowsze publikacje dotyczące problematyki danego rozdziału.

Część I publikacji pod tytułem *Uczeń* mieści teksty dotyczące psychologicznych źródeł wiedzy o uczniu, doboru treści kształcenia, samokształcenia, formacji uczniów, sztuki mówienia, słuchania, pisanie i czytania, umiejętności odbioru dzieła sztuki oraz pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W części II zatytułowanej *Przedmiot* czytelnik znajdzie informacje dotyczące wymiarów przedmiotu, jakim jest metodyka języka polskiego, multimediów oraz ich wpływu na edukację i uczenie się, funkcji wiedzy językoznawczej i historycznoliterackiej w liceum, kształtowania pojęć na lekcjach języka polskiego, lektury arcydzieł traktowanych jako narzędzie wprowadzania ucznia w szeroko rozumianą tradycję oraz oczywiście, różnorodnych kontekstów obecnych na lekcji języka polskiego na trzech poziomach kształcenia. Ostatnia część podręcznika pt. *Proces — organizacja kształcenia* dotyka zagadnień związanych z reformowaniem szkolnictwa, metodami nauczania, projektowaniem lekcji. Publikacja zawiera również indeks nazwisk.

Objętość książki sugeruje, że uczenie języka polskiego już dawno przestało oznaczać jedynie edukację językową i literacką, zaś zapowiedź ukazania się kolejnego tomu dowodzi, jak wiele problemów czeka na opisanie, a może nawet na rozpoznanie.

Z pewnością książka *Innowacje i metody. W kręgu teorii i praktyki* wejdzie do kanonu literatury metodycznej. To publikacja niesłychanie ważna i potrzebna, ponieważ łączy ambicję tworzenia świadomości metodycznej studentów z wprowadzeniem ich w naukowy dyskurs dydaktyki polonistycznej zarówno w ujęciu synchronicznym, jak i diachronicznym. Książka podkreśla związki teorii dydaktycznej nie tylko z metodologią innych obszarów polonistyki, ale także z pedagogiką, psychologią i naukami humanistycznymi.

Ponadto podręcznik godzi dwa żywioły sygnalizowane już w tytule — innowacyjność uczenia ze sprawdzonymi sposobami postępowania. Jak przekonują autorzy podręcznika, ta oczywista binarność szkolnej przestrzeni nie musi wcale być źródłem chaosu, ale jej siłą, którą należy umiejętnie wykorzystać. *Innowacje i metody* podpowiadają, **jak** to zrobić.

Małgorzata Wójcik-Dudek